

מטרות

במהלך לימוד ההקדמה:

1. תלמדו על ההבדלים בין מסכת בבא בתרא למסכתות בבא קמא ובבא מציעא.
2. תלמדו את העקרונות עליהם מבוססים הדינים שבמסכת זו.
3. תלמדו את העיקרון של דיני המשניות בפרק שני ואת המסר שדינים אלו מלמדים אותנו.

הפקר בית דין הפקר

משימה 1: פתיחה ללימוד מסכת בבא בתרא

ידע תורני

בבא בתרא - השער **אחרון**. בתחילת סדר נזיקין שלוש מסכתות הנקראות: בבא קמא, בבא מציעא ובבא בתרא.

בבא **קמא** - השער (=בבא) **הראשון**, בבא **מציעא** - השער **האמצעי**, ויש אחריהם את השער **האחרון**, שזו מסכת בבא בתרא.

השער של מה?

בעבר הייתה מסכת אחת ארוכה (עם 30 פרקים!) שקראו לה מסכת **נזיקין**, ואחר כך החליטו לחלק אותה לשלושה חלקים שווים. כל חלק נקרא 'שער', ובכל שער עשרה פרקים.

למדו את דברי ההקדמה של הרב עדין אבן ישראל (שטיינזלץ) לפירושו על מסכת בבא בתרא, וענו על השאלות!

לימוד בתכרוא

מסכת בבא בתרא (=השער האחרון) היא החלק השלישי של מסכת נזיקין, העוסקת במכלול דיני הממונות.

מסכת זו נבדלת מן שתי הקודמות לה - בבא קמא (=השער הראשון) ובבא מציעא (= השער האמצעי) בשני צדדים הקשורים זה בזה. בשערים הראשונים של מסכת זו עסקו בהלכות שיש להן (לפחות בחלקן) גם **צד פלילי**, ואילו מסכת זו עוסקת בעיקרה **במשפט האזרחי**. במקביל, הרבה דברים במסכתות בבא קמא ובבא מציעא מבוססים על דברי **התורה שבכתב**, ועל מסורת חז"ל בהבנתם, ואילו עיקרן של ההלכות הנידונות במסכת בבא בתרא הוא **תקנות**

אחרונים

חכמים, המבוססות על הבנתם בטבע האדם, על דברים שהוסכמו על ידי הציבור, ועל הצורך לקבוע גבולות וכללים ליחסים העסקיים שבתוך החברה...

כיון שעיקרה של מסכת זו עוסק בממונות וביחסים ממוניים, שונים הם עקרונות הנושאים הללו במהותם מדיני איסור והיתר, או כלל חוקי התורה ומשפטיה. אחד המרכיבים המרכזיים

הוא הכוח העצום שביד בית דין לקבוע בעניינים אלה תקנות וחוקים. מאחר ש"הפקר בית דין הפקר", רשאי בית דין להפקיע ממנו של אדם, או לתתו לאחר...

צד נוסף של הבדל הוא בכך, שהממון הוא הדבר היחיד הנתון לגמרי לשליטת בעליו, ואדם רשאי לתת את ממונו, או לוותר על זכויות המוקנות לו מכוח החוק. משום כך, ההלכות והתקנות המרובות שבמסכת זו הן כללים לקבוע על יהם הלכה במקום שבו אין הסכמה בין הצדדים. אבל כאשר יש נכונות להסכמה בין האנשים, יכולים הם להחליט דברים בדיני ממונות כפי הנראה בעיניהם.

(הקדמה למסכת בבא בתרא, התלמוד המבואר הרב שטיינזלץ)

הרב עדין אבן ישראל (שטיינזלץ) -

נולד בירושלים בשנת התרצ"ז נפטר בשנת התש"פ (מאות 02-12). היה רב, הוגה ומחנך חסידי. גאון בעל ידע נרחב ברבים מתחומי התורה (תלמוד, קבלה, חסידות ועוד) ובחכמות נוספות (מתמטיקה, פיזיקה, כמיה, פילוסופיה ועוד). חיבר ספרים רבים, בניהם התלמוד המבואר - ביאור בשפה עברית לכל התלמוד הבבלי, פירוש על התנ"ך, פירוש על הרמב"ם, ביאור תניא ועוד. הקים ושימש כנשיא של כמה מוסדות חינוך בארץ וברוסיה.

א. מהם שני ההבדלים העיקריים שבין מסכת **בבא בתרא** לחלקים הראשונים של "מסכת" נזיקין?

ב. על מה מבוססים תקנות חז"ל שבמסכת בבא בתרא?

ג. הסבירו את המושג "הפקר בית דין הפקר"!

ד. מדוע אנשים יכולים להגיע בניהם להסכמה **בניגוד** לדינים של מסכת זו?

משימה 2: בבא בתרא פרק ב - הקדמה לפרק

פרק זה עוסק בעיקר בדינים שקשורים להרחקת נזיקין. חלק מהמשניות של הפרק (משניות א-ו, י-יד) עוסקות בשאלה כיצד אדם צריך לנהוג כדי **למנוע** גרימת נזק על ידי רכושו לאנשים אחרים או לרכוש של אדם אחר? במילים אחרות- מהם המצבים בהם על אדם להרחיק את רכושו על מנת **שלא לגרום נזק** לאדם אחר או לרכושו. בחלק אחר (משניות ז-ט) המשניות עוסקות בהרחקת נזיקין במסגרת של עיר. כיצד יש לנהוג כדי שלא לפגוע במראה העיר או כדי שלא לגרום נזק לבני העיר?

על כל אדם לוודא שגם רכושו שנמצא **בתוך השטח הפרטי שלו**, לא גורם נזק למישהו או לחפצים שנמצאים בקרבת מקום. החובה להיזהר מגרימת נזק דורשת מאתנו תשומת לב גם ביחס להתנהגות שלנו במקום ששייך לנו! המגמה הכללית של כל הכללים וההלכות שבפרק הן לשמור על שכנות טובה ואורחות חיים שכל אחד יוכל להשתמש בצד שלו ולפעול באופן חופשי, יחד עם התחשבות באחרים - בשכנים או בבני העיר.

א. על פי הגמרא, כל הדינים של המשנה עוסקים בפעולות שאסור לאדם לעשות **גם בתוך**

השטח הפרטי שלו אם הם עלולים לגרום נזק לאחר.

כתבו לפחות שלושה **סוגי נזקים** שייתכן שאדם יזיק מתוך השטח שלו!

תארו את האופן בו נגרם הנזק בכל אחד מסוגי הנזק!

ב. **מהו המסר הערכי** שניתן ללמוד מהחובה להיזהר לא להזיק לאחר גם על ידי מעשים

שנעשים בתוך השטח הפרטי שלנו? **כתבו דוגמה** ליישום ערך זה בחיים שלכם!

